

Liite 5

Arkeologisen inventoinnin raportti, hankealue ja sähkönsiirtoreitti SVE1a-b

Markjärven tuulipuisto ja sähkönsiirto, Kruunupyy

Winda Energy Oy

18.3.2025

Kruunupyy Markkisjärvi–Teerijärvi

Arkeologinen inventointi tuulivoimapuiston
hankealueella ja sähkönsiirtolinjalla
2023

Hannu Poutiainen
Johanna Rahtola
Maanala Oy

Sisällysluettelo

Tutkimuksen perustiedot	3
1. Johdanto.....	4
1.1. Tausta ja tutkimustehtävä	4
1.2. Menetelmät.....	4
2. Tutkimushistoria ja vanhat kartat	5
3. Maastohavainnot	10
3.1. Kruunupyy Markjärvbäcken 1	15
3.2. Kruunupyy Markjärvbäcken 2	17
3.3. Kruunupyy Markjärv 1	19
3.4. Kruunupyy Markjärv 2	21
3.5. Kruunupyy Markjärvbacken	23
3.6. Kruunupyy Dalbacken.....	25
3.7. Kruunupyy Särkjärv.....	27
3.8. Kruunupyy Katabacken 1.....	29
3.9. Kruunupyy Katabacken 2.....	31
3.10. Kruunupyy Sågfors.....	33
3.11. Kruunupyy Ölmeskärretin metsätie	35
4. Yhteenveto	37
5. Lähteet	37

Tutkimuksen perustiedot

Kohde: Kruunupyy Markkijärvi–Teerijärvi, tuulivoimapuiston hakealue ja sähkönsiirtolinja

Tutkimuksen tyyppi: arkeologinen inventointi

Tavoite: selvittää, sijaitseeko tutkimusalueella arkeologisia kohteita

Tutkimuslupa: –

Kenttätöaika: 23.–27.10.2023

Tutkijat: FM Hannu Poutiainen ja FM Johanna Rahtola, Maanala Oy

Tilaaaja: Winda Energy Oy

Aiemmat arkeologiset tutkimukset: –

Alkuperäinen arkistoaineisto digitaalisine valokuvineen: Maanala Oy. Raporttikopiot pdf-muodossa: Museoviraston arkisto, alueellinen vastuumuseo ja työn tilaaja.

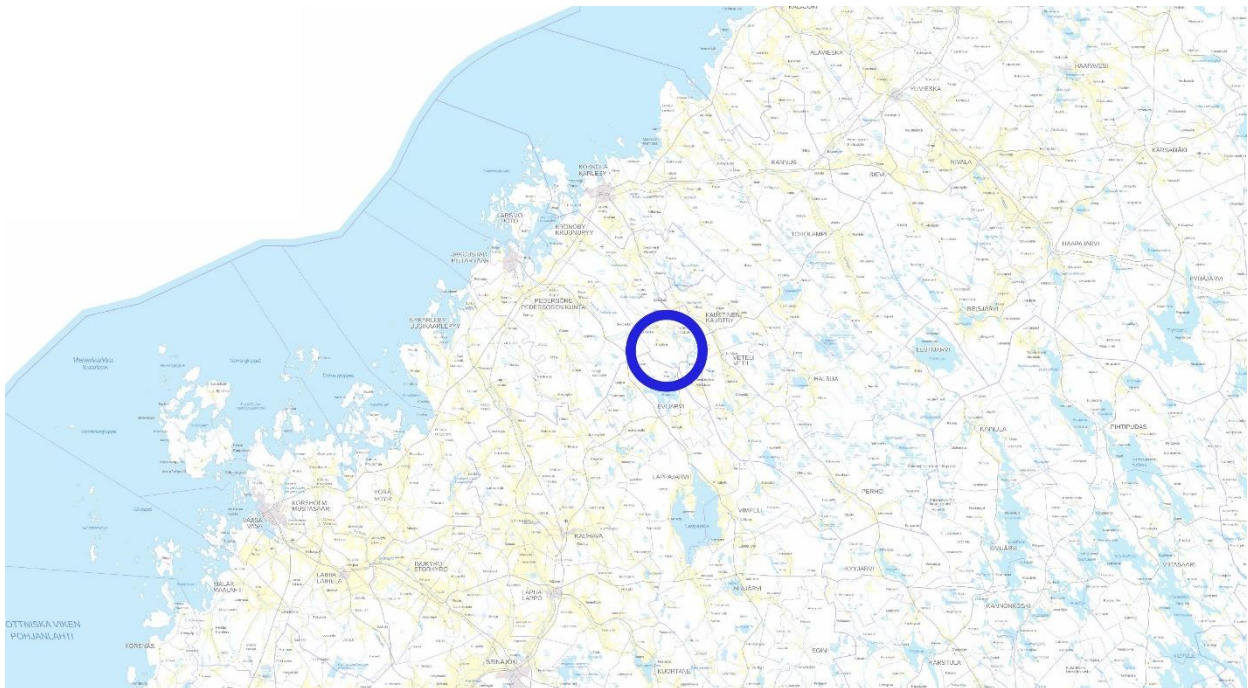
Kaikki valokuvat: Hannu Poutiainen, Maanala Oy

Koordinaatisto: ETRS-TM35FIN (korkeus N2000)

Koordinaatit alueen keskeltä: N 7045584 E 324335 (ETRS-TM35FIN)

Tutkimuksessa talletetut esinelöydöt ja näytteet: –

Tulos: Tutkimusalueelta ei tunnettu ennestään arkeologisia kohteita. Inventoinnissa löytyi yhdeksän kiinteää muinaisjäännöstä (kaikki tervahautoja), yksi muu kulttuuriperintökohde ja yksi muu kohde (kivaitoja).

Kuva 1. Tutkimusalueen sijainti merkittynä sinisellä ympyrällä.

Kansikuva: Saarijärven eteläosaa hankealueella.

1. Johdanto

1.1. Tausta ja tutkimustehtävä

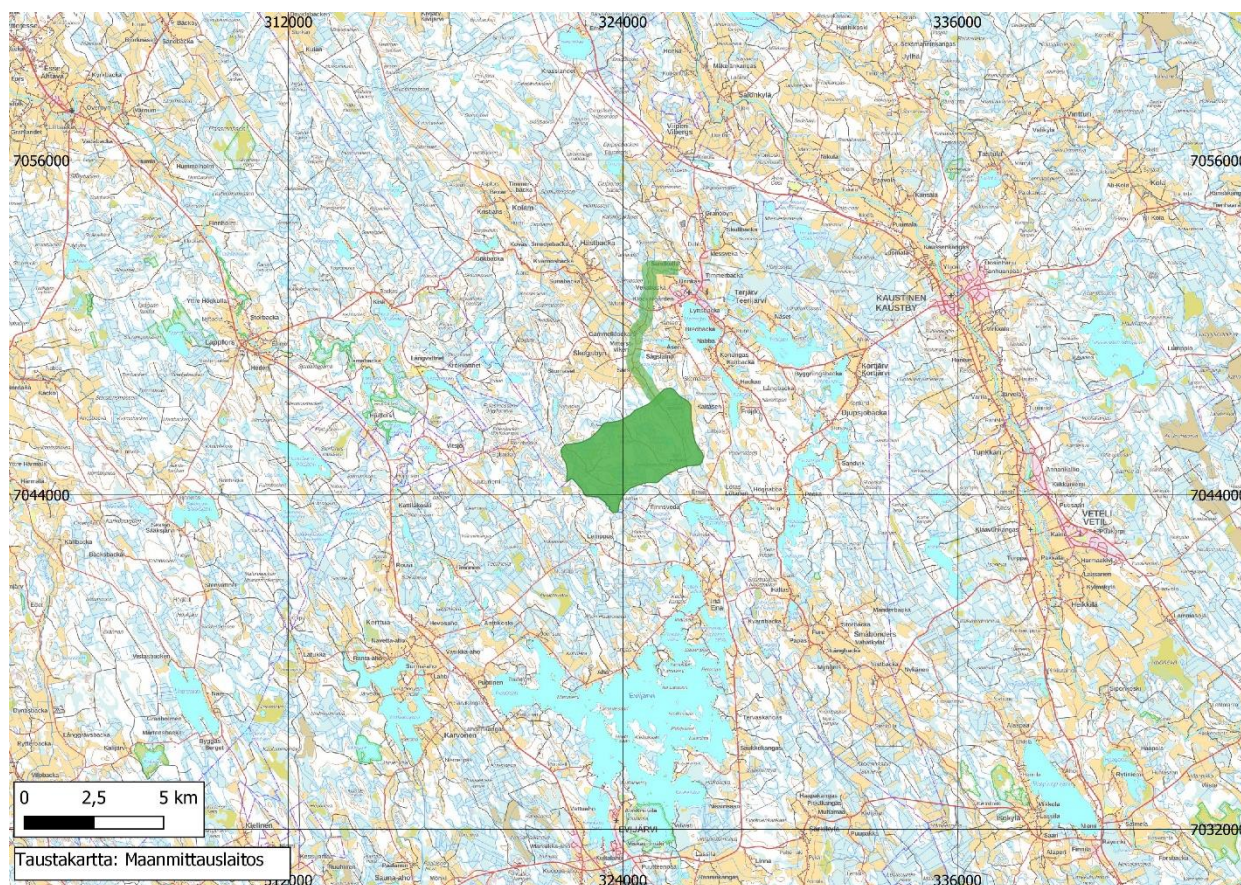
Winda Energy Oy:llä on meneillään tuulivoima-
puistohanke Pohjanmaalla Kruunupyyssä Tee-
rijärven (Terjärv) ja Markkisjärven (Markjärv)
alueilla. Hakealue on entistä Teerijärven kun-
taa ja sijaitsee noin 5 kilometriä Teerijärven
keskustasta etelään (kuva 2). Alue on laajuu-
deltaan noin 1200 hehtaaria, ja puistoon suun-
nitellaan 7–15 turbiinia. Suunnitellun sähkönsi-
irtolinjan pituus on noin 6 kilometriä.

Winda Energy Oy tilasi hankealueella ja suun-
nitellulla sähkönsiirtolinjalla tehtävän arkeolo-
gisen inventoinnin Maanala Oy:ltä 22.8.2023.
Tutkimuksen maastotyön teki arkeologi, FM
Hannu Poutiainen 23.–27.10.2023. Maastotyöt
tehtiin havainnoinnin kannalta hyvissä olosuh-
teissa. Raportoinnista yhdessä Poutiaisen
kanssa vastasi arkeologi, FM Johanna Rahtola.

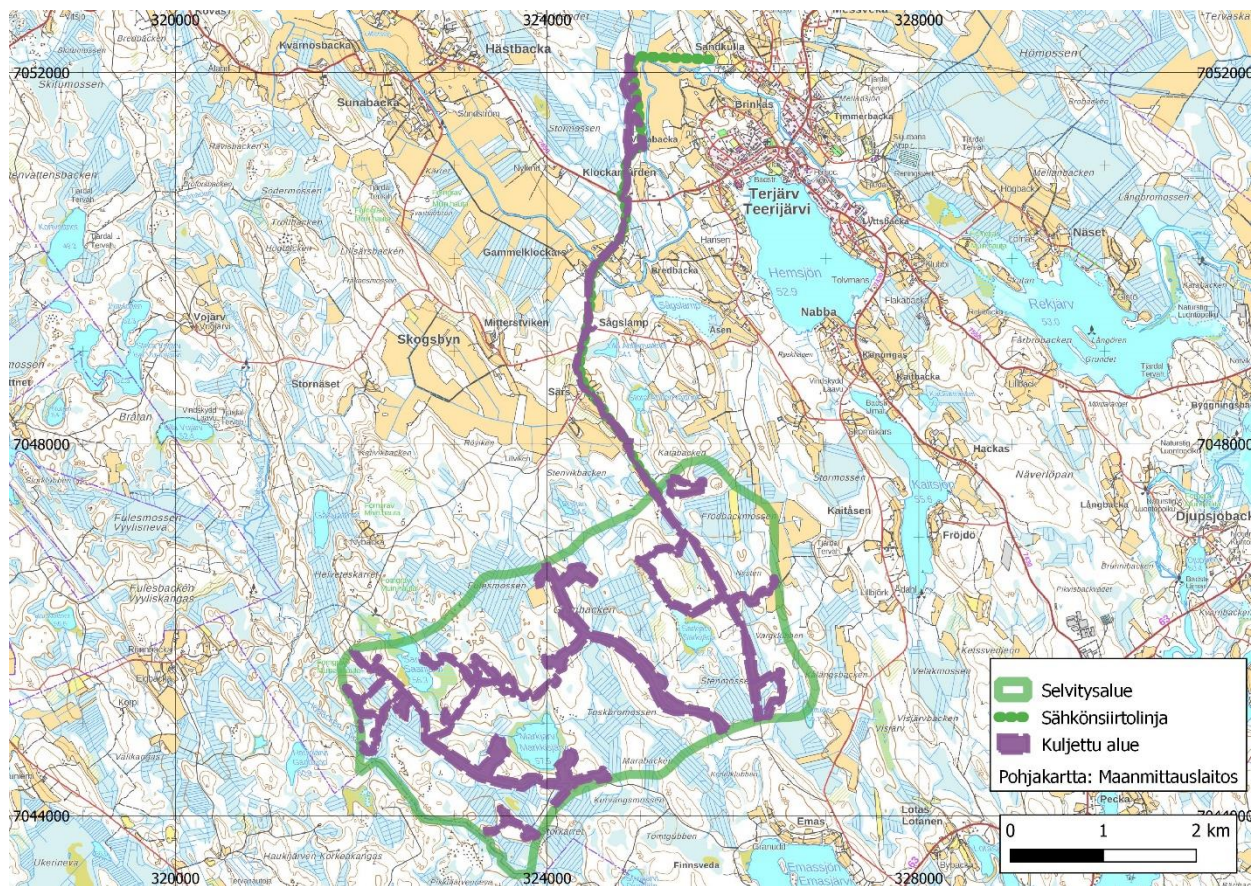
1.2. Menetelmät

Ennen maastotyötä ja sen aikana tarkastettiin
mm. hankealueen kartta-aineisto – isojakokar-
tat, pitäjänkartat, vanhat peruskartat ja nykyi-
set maastokartat – sekä Maanmittauslaitoksen
lidar-aineistosta laaditut, aluetta kuvaavat vi-
novalovarjosteet (ks. tarkemmin lukua 2). Kar-
toilla havaitut, kenties arkeologisesti potenti-
aaliset ja kiinnostavat kohdat tarkastettiin
maastossa. Maastotarkastuksen tavoitteena
oli selvittää, onko kyseessä esimerkiksi luon-
nonmuodostuma, muinaisjäännös tai muu
kulttuuriperintökohde vaiko jokin modernin
historiallisen ajan rakenne.

Maastotyössä käytettiin normaaleja arkeologi-
sia inventointimenetelmiä: silmänvaraista ha-
vainnointia, koekuopitusta ja maanäytekai-
rausta käsikairalla. Löydetty kohteet kuvattiin
sanallisesti ja valokuvaamalla. Lisäksi niistä
otettiin paikkatiedot Garmin Montana 700
GPS-laitteella.

Kuva 2. Hankealue ja siitä pohjoiseen suuntautuva sähkönsiirtolinja maastokartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

Kuva 3. Maastossa kuljetut alueet merkittyinä violetilla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

2. Tutkimushistoria ja vanhat kartat

Tuulipuiston hankealueelta ja sähkönsiirtolinjan tuntumasta ei entuudestaan ollut Museoviraston Muinaisjäännösrekisteriin merkittyjä arkeologisia kohteita. Niitä kuitenkin tunnetaan suhteellisen useita Teerijärven ja Markkijärven tienoilta. Lisäksi osa hankealueen arkeologisista kohteista on ilmiselvästi ollut paikallisten maanomistajien ja harrastajien tiedossa, koska niitä on merkitty maastoon puisilla *fredad*-paaluilla ja reittiipasteilla.

Kruunupyyssä on tehty vuonna 2002 osainventointi (Riskä & Skantsi 2002), jonka mahdollisti Kronoby folkhögskolan myöntämä apuraha. Vuosina 2003 ja 2004 kunnan alueella on tehty yleisinventointeja K. H. Renlundin museon toimesta. Vuoden 2004 inventoinnissa (Riskä & Skantsi 2004) Kruunupyyssä alueelta löytyi useita muinaisjäännöksiä.

Peruskarttalehden 2323 04 *Terjärv* alueelle, jolla suunniteltu tuulipuisto sijaitsee, ei inventointi kaiketi ulottunut. Ainakaan Teerijärven

tienoon arkeologisia kohteita ei kyseisessä inventointiraportissa mainita. Vuosikymmenten mittaan Kruunupyyssä tunnetuille arkeologisille kohteille on tehty selvästi yli 30 tarkastusta (Museovirasto 2023).

Varsinaisesti Teerijärven entisen kunnan alueella on inventoinnin tehnyt Kaarlo Katiskoski vuonna 1990 (Katiskoski 1990). Raportin mukaan: ”Kenttätöajasta jäi Teerijärven osalle runsas viikko, joten työtä voi pitää pikainventointina. Löytöjä saatiin melko runsaasti, lähinnä kvartseja, joiden joukossa oli useampia esineitä, mutta myös epämääräistä aineistoa. Kruunupyyssä Teerijärven luettelo käsittää 24 kohdetta, joista 10 on kivilautaisia asuinpaikkoja/mahdollisia asuinpaikkoja, 5 epämääräisiä kvartsilöytöpaikkoja, 2 rökkiö- tai kuopanekohteita ja loput 7 irtolöytökohteita. Kohteet ovat eri puolilta entistä Pohjanmaan järvi-alueen pitäjää, valtaosin noin 55–65 metrin korkeudella merenpinnasta.”

Lähimpänä suunniteltua tuulipuistoa sijaitsee *Terjärv-Helveteskärret*-niminen kiinteä

muinaisjäännös (Muinaisjäännösrekisterin tunnus 288010046; N 7045758, E 321466, Z 60), kivikautinen asuinpaikka. Paikalla on havaittu muun muassa asumuspainanteita, kvartssia ja palanutta luuta. Kohde on tarkastettu viimeksi vuonna 2016. Asuinpaikka sijaitsee tuulipuiston länsipuolisella metsäalueella. Muinaisjäännösalueen itäraja on lähimmillään hankealueen länsirajasta noin 180 metrin etäisyydellä.

Selvästi etäämmällä suunnitellusta tuulipuistosta sijaitsee *Terjärv-Kaitaåsen*-niminen kiinteä muinaisjäännös, kivikautinen asuinpaikka (tunnus 288010055; N 7050834, E 322705, Z 60–65). Kohteelta on löydetty muun muassa kvartssia. Asuinpaikka sijaitsee tuulipuiston itäpuolella, järvenrantapellolla. Muinaisjäännösalueen länsiraja on lähimmillään hankealueen itäraajasta noin 1,3 kilometrin etäisyydellä.

Evijärven kunnan puolella, lähellä Evijärven ja Kruunupyyn kuntien rajaa, on *Syväjärvenkan-gas*-niminen kiinteä muinaisjäännös (tunnus 1000031656; N 7043110, E 325112, Z 71–73), kivikautinen asuinpaikka. Paikalla on havaittu kaksi asumuspainannetta ja kvartssia. Kohde sijaitsee tuulipuiston eteläpuolella, noin 1,5 kilometrin etäisyydellä.

Edellistä vielä etäämmällä suunnitellusta tuulipuistosta sijaitsee *Terjärv-Granbacken*-niminen kiinteä muinaisjäännös, varhaismetallikautinen hautapaikka (tunnus 288010067; N 7047203, E 327780, Z 45–47). Paikalla on havaittu ainakin 15 pientä kiviröykkiötä. Kohde sijaitsee tuulipuiston pohjoispuolella, noin 4 kilometrin etäisyydellä. Sinne on sähkösiirtolinjalta matkaa parisen kilometriä.

Tuulipuiston alue on isojakokartoilla (Ottelin 1803–1839; kuvat 8 ja 9) ja vuoden 1952 peruskartoilla (karttalehdet 2323 04 Tervjärv ja 2323 05 Salonkylä; kuvat 4 ja 5) kylien lukuisten

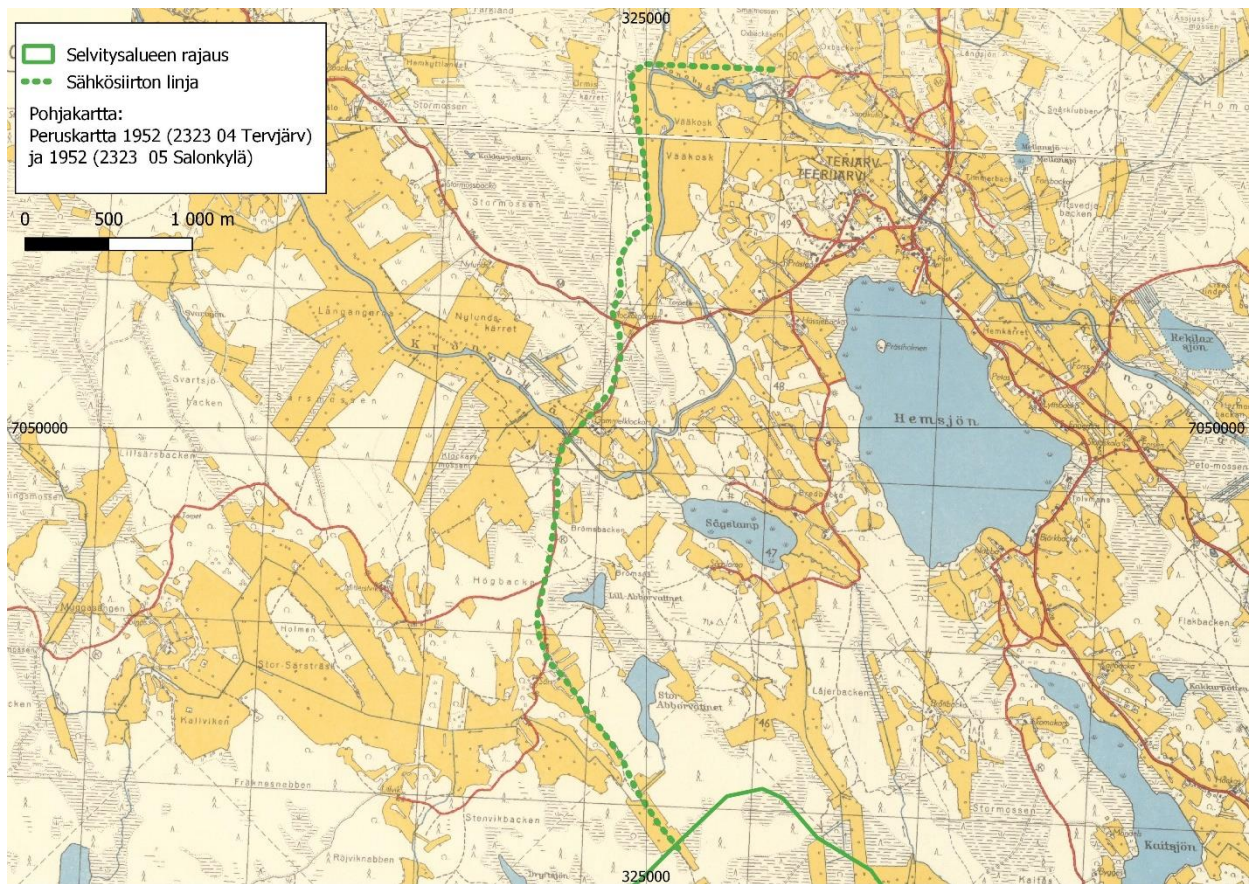
erillisomistusten ja tilusrajojen ristiin rastiin halkomaa. Asutusta paikalle ei ole merkitty. Kartoille merkitty maasto on metsää ja suota.

Suunnitellun sähkösiirtolinjan tuntumassa, nykyisen Ölmeskärretin metsätien länsipuolella, on vuoden 1849 pitäjänkartalla (karttalehti 2323 05 Teerijärvi; kuva 6) raja ja mahdollinen rajamerkki (N 7052112, E 324879). Kyseessä on Hoppsalan kylän erillisomistuksen ja Terjärven kylän välinen raja. Paikalta on sähkösiirtolinjalle noin 65 metriä.

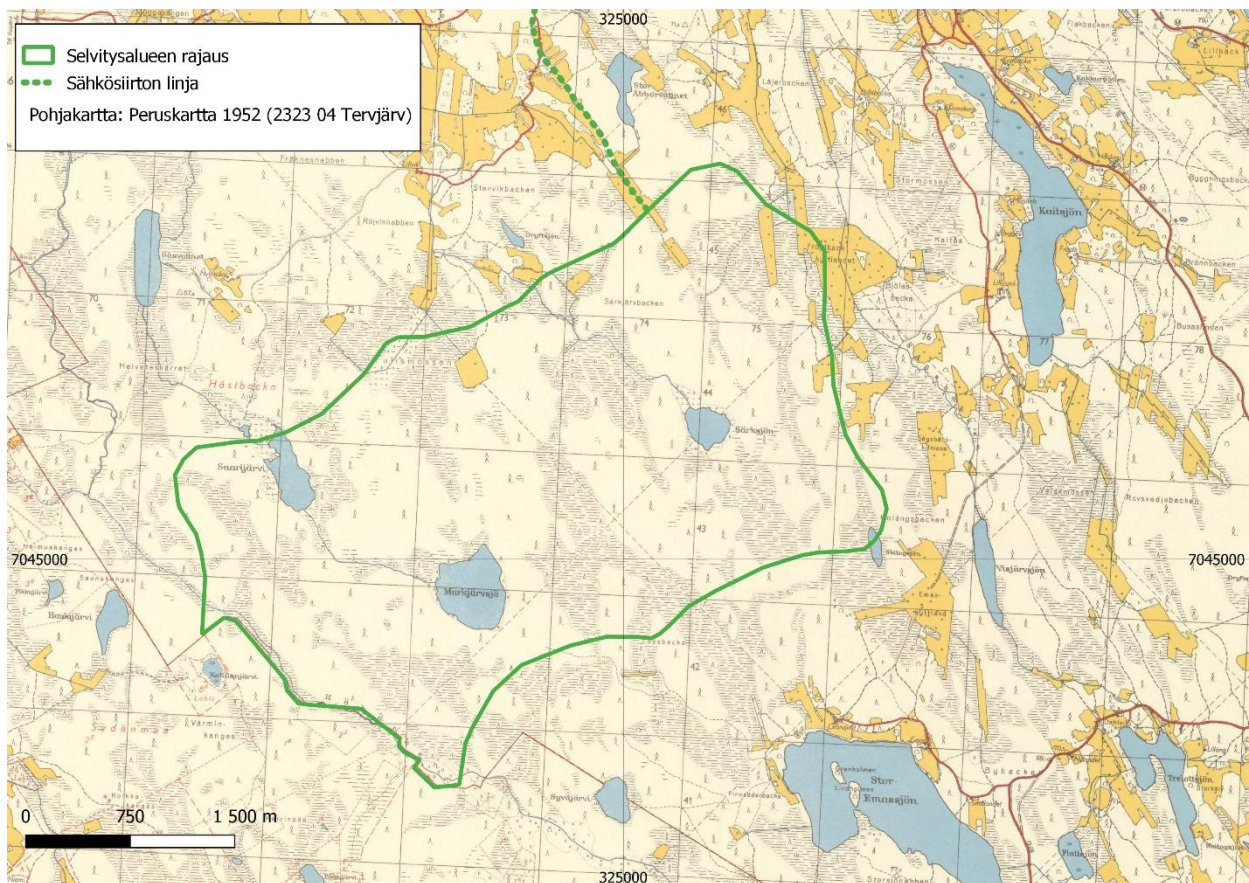
Hästbackan ja Terjärven kylien välinen raja kulkee sähkösiirtolinjasta 60–90 metrin etäisyydellä, valtaosin Ölmeskärretin metsätien länsipuolella. Sähkösiirtolinja kulkee metsätien toisella puolella, pellon laidassa. Etelämpänä raja kulkee metsätien itäpuolella mutta silloinkin noin 40 metrin etäisyydellä likimain saman suuntaisesta sähkösiirtolinjasta. Hästbackantien pohjoispuolella sähkösiirtolinja ja kylänraja risteävät ja kulkevat eri suuntaisina.

Sähkösiirtolinjan tuntumassa, nykyisen Nybackantien kaakkoispuolella, on vuoden 1849 pitäjänkartalla (karttalehdet 2323 01, 2323 04 ja 2323 07 Teerijärvi; kuvat 6 ja 7) *Sågfors hemman*, joka on merkitty Kruunupyynjoen koillispuolelle. Vuoden 1952 peruskartalla (karttalehti 2323 04 Tervjärv) tilan nimi on *Gammelklockars*. Tästä etelään sijaitsee toinen pitäjänkartalle merkitty talotontti *Särs hemman*.

Tilat sijaitsevat Terjärven kylässä, josta on varhaisin maakirjamaininta vuodelta 1549 (Tegengren 2005). Sågforsin tila on perustettu Tegengrenin mukaan vuonna 1752 ja Särsin tila vuonna 1738. Molemmat tilat ovatkin merkittyinä vuosina 1803–1839 laadituille isojakokartoille (Ottelin 1803–1839). Historialliset tilat ovat nykyisin edelleen rakennettuja ja maataloustoimintakäytössä (kuva 10).

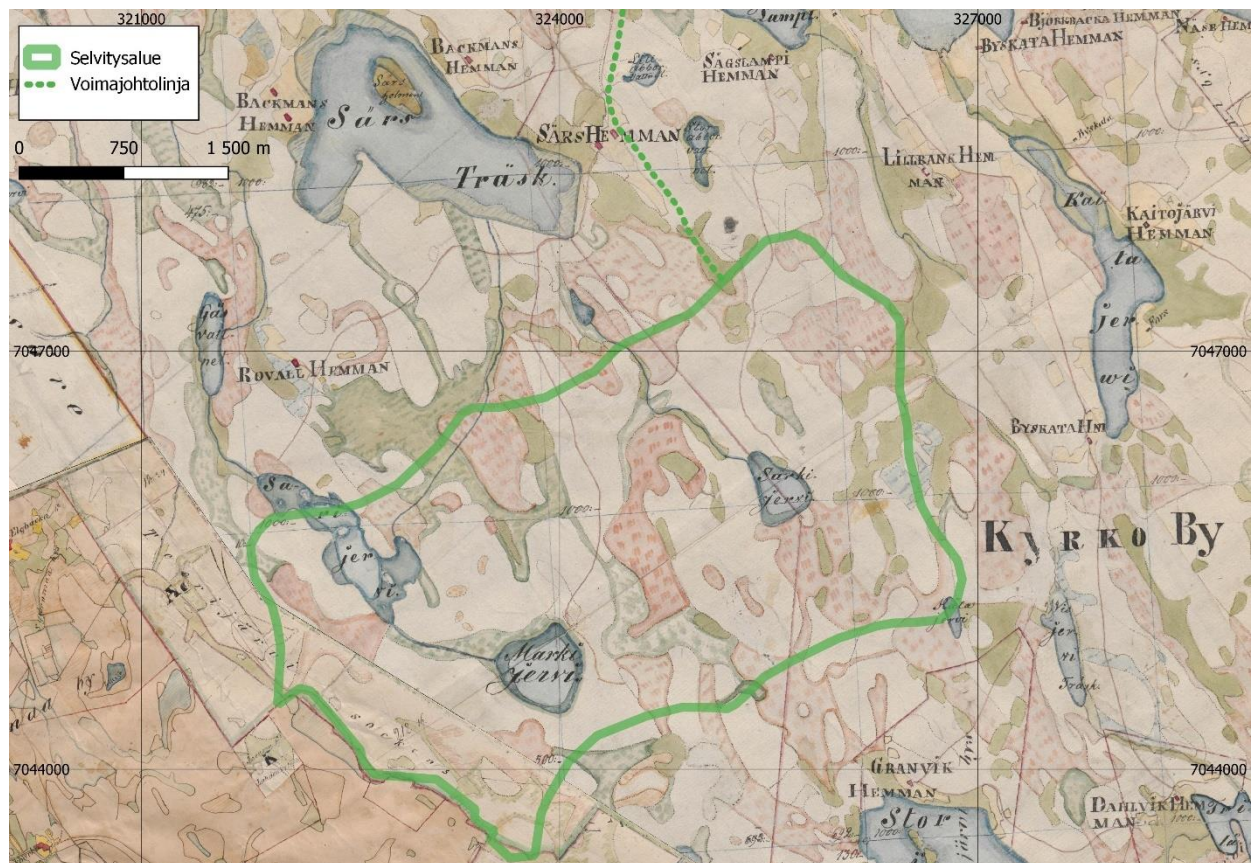
Kuva 4. Sähkösiirtolinjaa vanhalla peruskartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

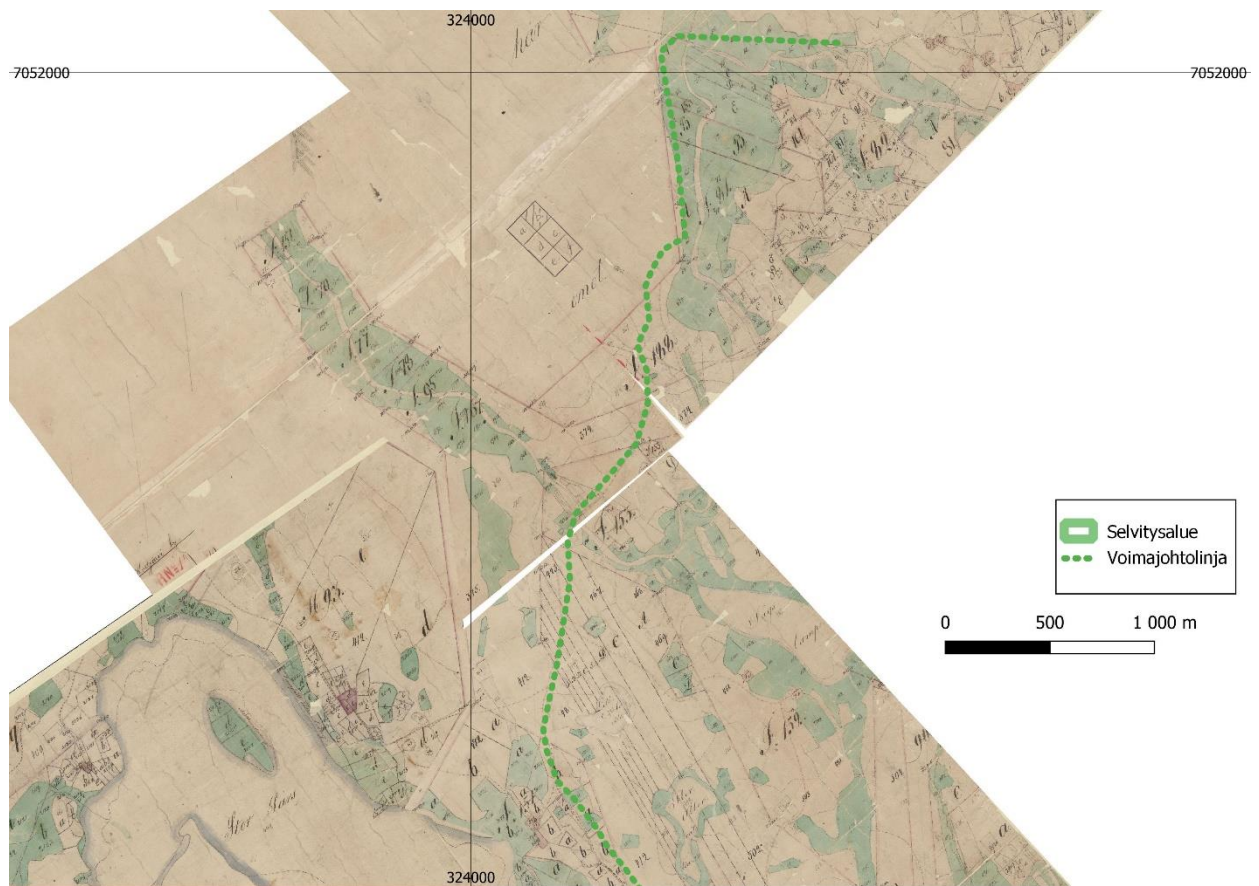
Kuva 5. Selvitysalueella vanhalla peruskartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

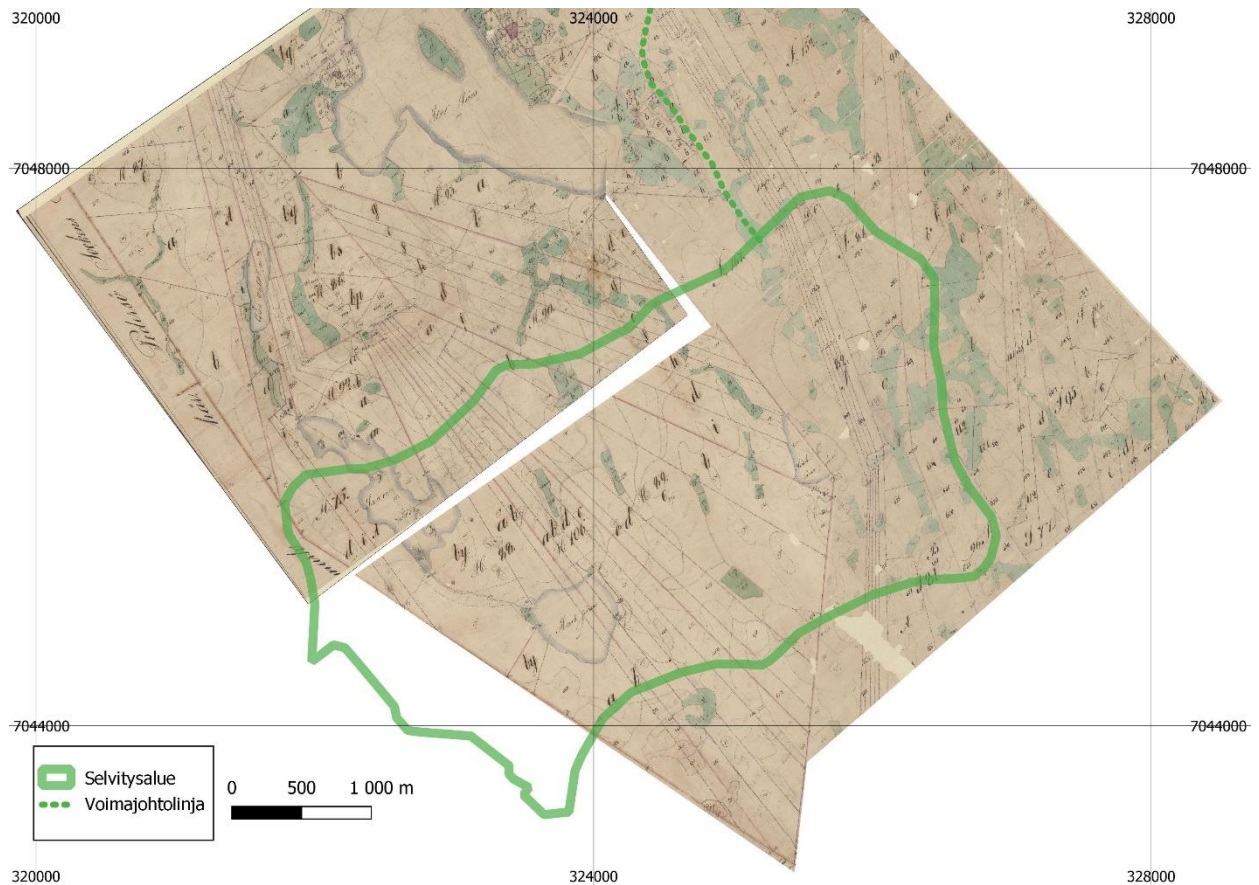
Kuva 6. Selvitysalue ja sähkönsiirtolinjaa vuoden 1849 pitäjänkartoilla (karttalehdet 2323 01, 2323 04, 2323 05 ja 2323 07 Teerijärvi). Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

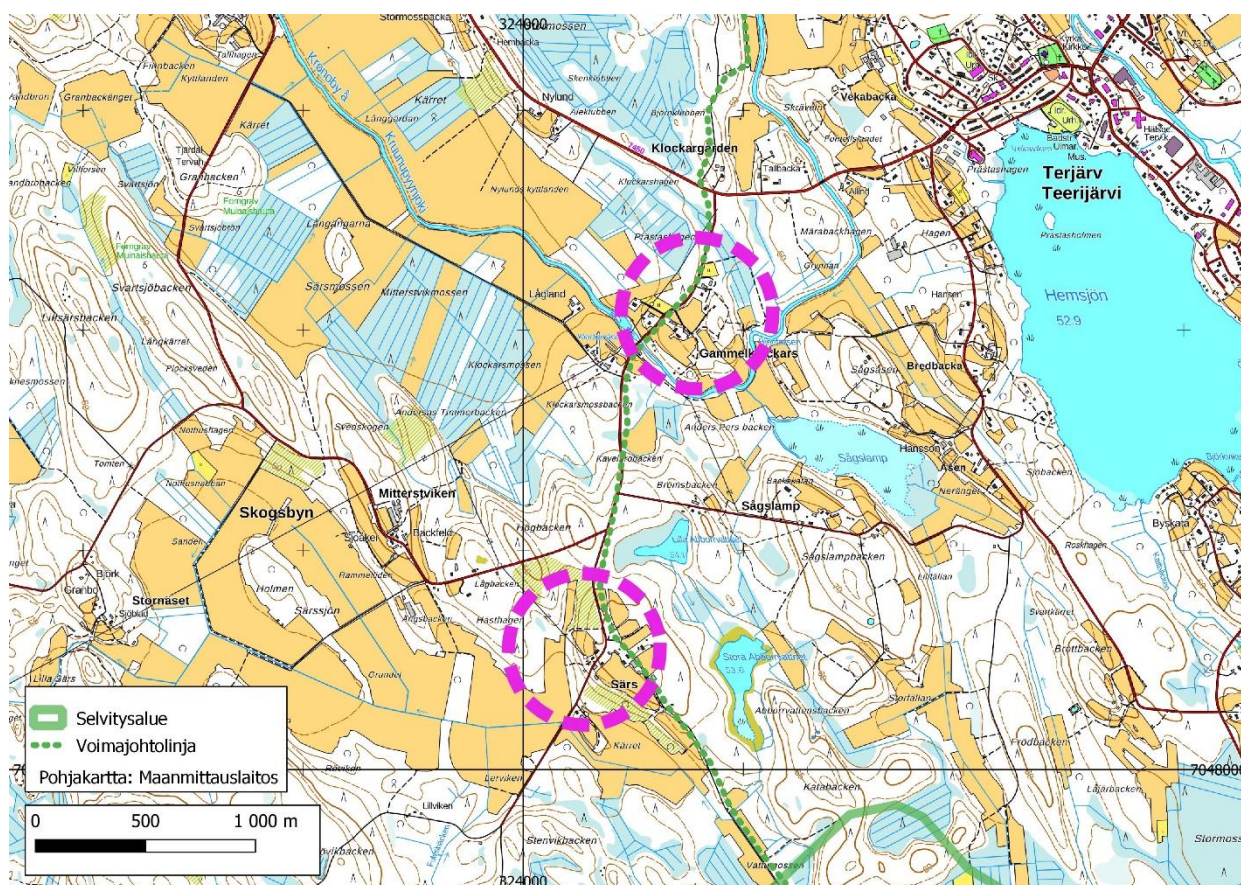
Kuva 7. Selvitysalue ja sähkönsiirtolinjaa vuosien 1844–1891 pitäjänkartoilla (karttalehdet 2323 01, 2323 04 ja 2323 07 Teerijärvi sekä 2323 04 Evijärvi). Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

Kuva 8. Sähkösiirtolinjaa isojakokartoilla (Ottelin 1803–1839). Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

Kuva 9. Selvitysaluetta isojakokartoilla (Ottelin 1803–1839). Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

Kuva 10. Historiallisille kartoille (pitäjänkarta ja isojakokarta) merkittyjen talojen Sågfors hemman (pohjoisempi) ja Sårs hemman (eteläisempi) paikat ovat edelleen rakennettuja ja asuttuja. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3. Maastohavainnot

Hankealue sijaitsee entisen Teerijärven kunnan alueella, Evijärven pohjoisrajan tuntumassa, noin 40 kilometriä Kruunupyyn keskustasta kaakkoon. Tuulipuiston alue sijaitsee enimmäkseen korkeustasolla 60–75 metriä merenpinnan yläpuolella (m mpy.). Maaperä on pääasiassa moreenia, ja huomattava osa moreenikumpareista on kivisiä ja lohkareisia. Hiekkaisia ja vähäkivisiä maastokohtia alueella on vain vähän.

Maapinta-alasta iso osa koostuu soista, joista lähes kaikki ovat ojitettuja. Järviä suunnitellun tuulipuiston alueella on kolme, ja ne ovat kaikki varsin pienialaisia: Saarijärvi (56,3 m mpy.), Markkisjärvi (57,5 m mpy.) ja (Särkijärvi 62,3 m mpy.). Kaikkien kolmen järven rannat ovat matalia ja soisia lukuun ottamatta Saarijärven koillisrantaa.

Saarijärven koillisrannalta löytyi inventoinnissa rakennuksen jäännös. Mäennyppylän rannassa

on rakennuksen yhtenäinen kivijalka (N 7045679 ja E 322657). Se on pohjakaavaltaan neliömäinen, 3,6 x 3,6 metrin laajuinen ja 40 cm korkuinen. Paikalla on kattohuopaa ja rakennuslevyä. Rakennusta ei ole paikalla vielä vuoden 1964 peruskartalla (karttalehti 2323 04 Tervjärvi) tai sitä vanhemmilla kartoilla, mutta vuoden 1979 peruskartalle rakennus on merkitty.

Tuulipuiston alueella havaittiin vinovalovarjosteissa useita epämäärisiä kuoppia ja painanteita (ks. esim. kuvaa 12). Ne kuitenkin osoittautuivat maastotarkastuksissa joko luontaisiksi painanteiksi tai moderneiksi kaivannoiksi. Tervahautoja tuulipuiston alueelta löytyi useita (alaluvut 3.1.–3.9.).

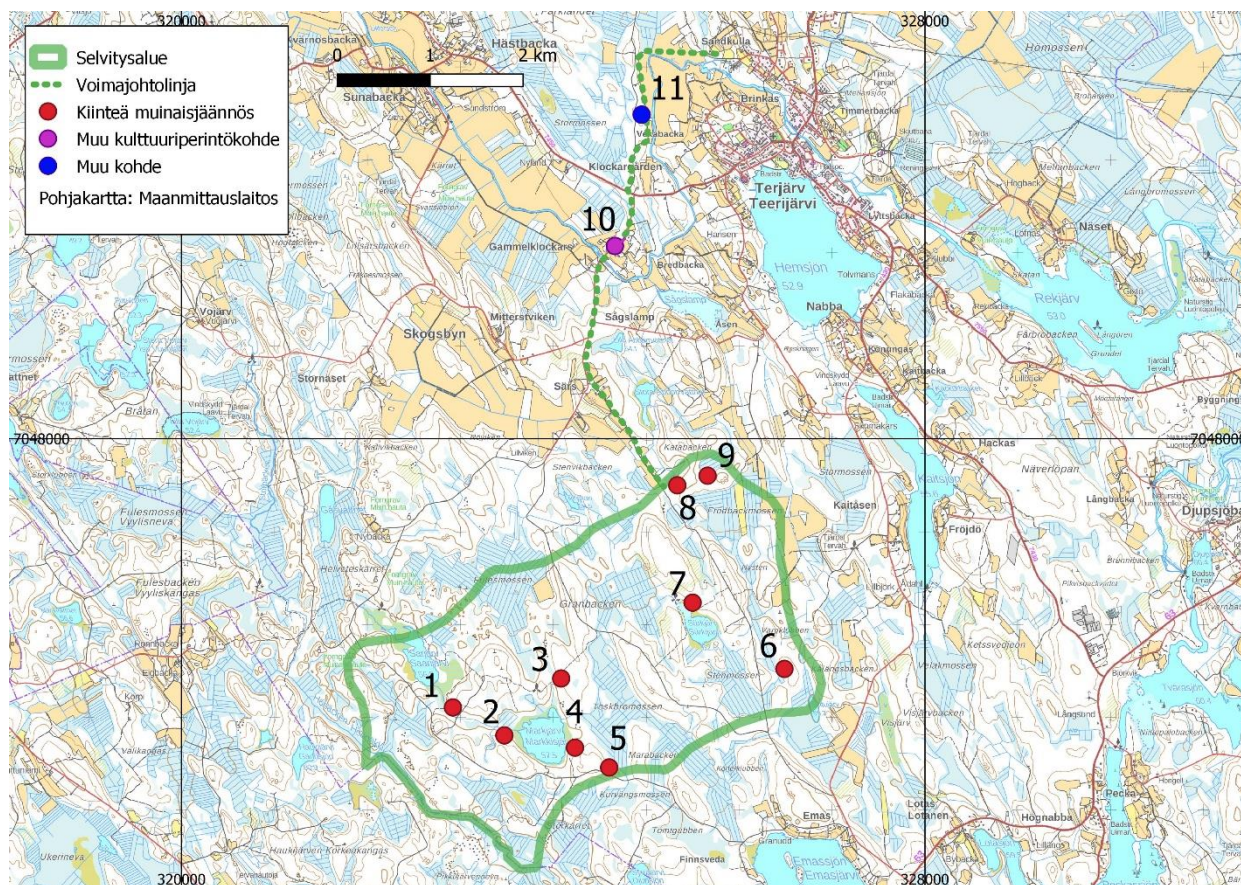
Tuulipuistoon liittyvä suunniteltu sähkönsiirtolinja kulkee hankealueelta pohjoiseen, valtaosin pitkin teiden varsia: Vattumossan metsätie – Nybackantie – Hästbackantie – Ölmeskärretin metsätie, jonka jälkeen linja kääntyy

kulkemaan pellon reunassa. Linja kulkee suunnilleen korkeustasolla 52–60 m mpy. Asutusta edellä mainittujen teiden varrella on varsin vähän.

Kruunpyynjoen suunniteltu sähkönsiirtolinja ylittää Klockarsforsenin kosken kohdalla. Joen ylittävä tie on merkitty paikalle sekä vuoden 1849 pitäjänkartalle (karttalehti 2323 04 Teerijärvi) että jo isojakokartoille (Ottelin 1803–1839). Sillan kummallakaan puolella ei kuitenkaan maastotarkastuksessa havaittu mitään

nykyistä siltää vanhempia rakenteita tai niiden jäännöksiä (kuva 13).

Sillasta koilliseen sijaitsee Gammelklockarsin / Sågforsin historiallinen tilakeskus (kuva 14). Se on sähkönsiirtolinjan tuntumassa, nykyisen Nybackantien kaakkoispuolella. Nybackantien varressa, sen itäpuolisen pellon reunassa, on kaksi kiviaidan pätkää (alaluku 3.10.) Kiviaitoja on myös pohjoisempana, Ölmeskärretin metsätien lähistöllä (alaluku 3.11.).

Kuva 11. Selvitysalueen ja sähkönsiirtolinjan inventoinnissa löydettyt arkeologiset kohteet. Kohteet 1–9 ovat tervahautoja, ja niitä ehdotetaan rekisteröitäviksi kiinteinä muinaisjäänöksinä. Kohteet 10 ja 11 ovat kiviaitoja. Niistä ensimmäistä ehdotetaan muuksi kulttuuriperintökohteeksi ja jälkimmäistä muuksi kohteeksi. 1) Markjärvbäcken 1, 2) Markjärvbäcken 2, 3) Markjärv 1, 4) Markjärv 2, 5) Markjärvbäcken, 6) Dalbacken, 7) Särkjärv, 8) Katabacken 1, 9) Katabacken 2, 10) Sågfors ja 11) Ölmeskärretin metsätie. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

Kuva 12. Tilibokärretin pohjoispuolella on useita maastokartalla ja lidaraineistossa näkyviä kuoppia. Ne ovat kaikki kahden puolen hyväkuntoista metsätietä.

Kuva 13. Klockarsforsen suunnitellun sähkönsiirtolinjan alueella. Kuvattu länteen.

Kuva 14. Gammeklockarsin rakennuksia ja peltoa. Kuvattu koilliseen.

Kuva 15. Suunnitellun sähkösiirtolinjan kulkua pellonreunassa Örmeskärretin metsätien ja Kruunupyynjoen välisellä alueella. Kuvattu pohjoiseen.

Kuva 16. Kivistä mäntykangasta hankealueella Ollinkankaalla.

3.1. Kruunupyy Markjärvbäcken 1

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7045106, E 322920

Korkeus: 65 m mpy.

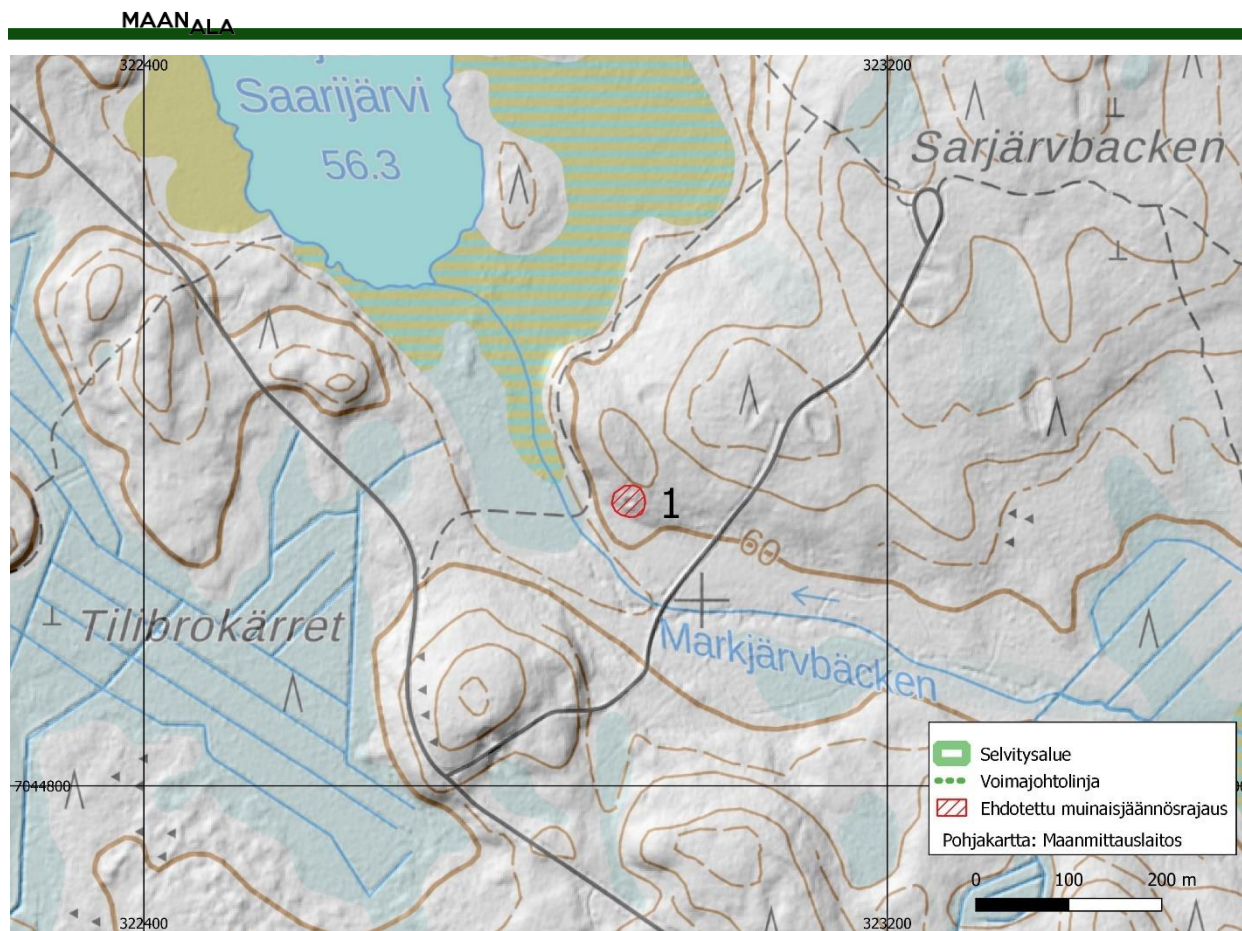
Löydöt: –

Kohde sijaitsee Sarjärvbackenin lounaispuolella, Markjärvbäckenistä noin 60 metriä koilliseen. Paikalla on suppilomainen, pohjakaavaltaan pyöreähkö tervahauta, jonka halkaisija on 16 metriä. Haudan syvyys ylärinteen vallin lakeen nähden on 2,5 metriä. Valli on selvä mutta suhteellisen matala, korkeudeltaan puolisen metriä. Mahdollinen halssi on purolle lounaaseen.

Maaperä on moreenia, jossa inventointiajankohtana kasvoi kuusi- ja mäntytaimikkoa. Paikalle oli jo ennen inventointia pystytetty fredad-paalu, todennäköisesti maanomistajan tai paikallisen harrastajan toimesta.

Kuva 17. Markjärvbäcken 1. Tervahaudan mahdollista halssia kairan kohdalla, taustalla valliä.

Kuva 18. Markjärvbäcken 1, tervahauta kartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.2. Kruunupyy Markjärvbäcken 2

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7044805, E 323474

Korkeus: 65,5 m mpy.

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Markkisjärven länsipuolella, Markjärvbäckenistä noin 60 metriä etelään. Paikalla on pohjakaavaltaan lähinnä epämääräisen pyöreähkö tervahauta tai mahdollisesti hiilimiilu, jonka halkaisija on 20 metriä. Valli on alarinteessä ja sivuillaan selvä, korkeudeltaan 1–2,5 metriä, ylärinteessä ei vallia näy. Halssia

ei löytynyt. Paikalla on runsaasti hiiltä ja eläinten kaivamia kuoppia. Maaperä on moreenia, jossa inventointiajankohtana kasvoi nuorehkoa, havupuuvältaista sekametsää.

Tervahaudan (tai hiilimiilun) lähellä on kaksi kiviröykkiötä (N 7044809, E 323446), todennäköisiä tulisijan jäännöksiä. Ne ovat kolmen metrin etäisyydellä toisistaan ja noin 30 metriä pääkohteesta länteen.

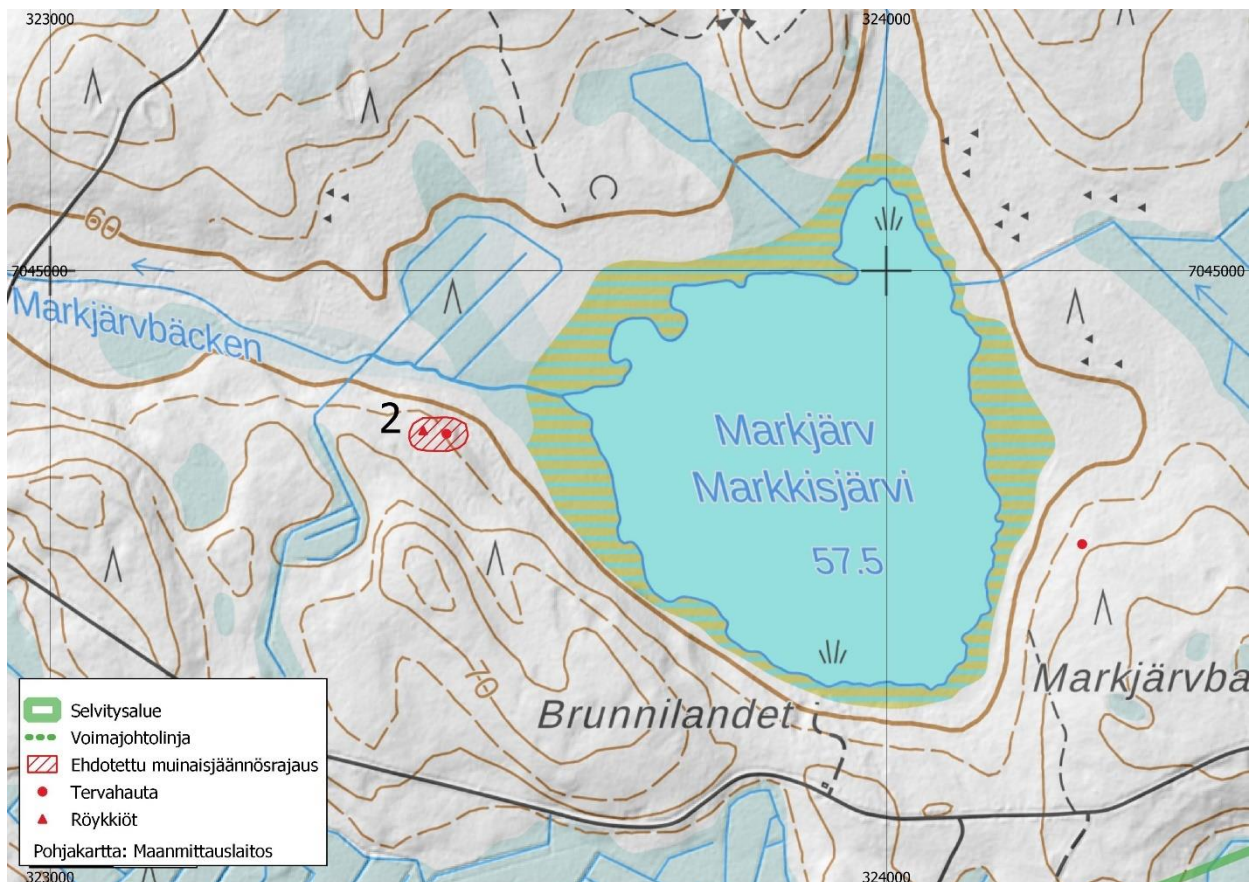
Suurempi on kooltaan 3 x 2,5 x 0,9 metriä ja pienempi 2,5 x 2,5 x 0,9 metriä. Niiden pohjakaavan muoto on lähinnä pyöreähkön neliömäinen ja soikea. Röykkiöt koostuvat nyrkin- ja päänkokoisista kivistä sekä hiilen- ja noensekaisesta maa-aineksesta. Ne sijaitsevat moreenipohjalla havumetsässä.

Kuva 19. Markjärvbäcken 2. Mahdollinen tervahauta sijaitsee rinteessä. Kuvassa korkeata vallia rinteeseen juurella.

Kuva 20. Markjärvbäcken 2. Mahdollisen tervahaudan keskiosaa, jota eläimet ovat kaivelleet.

Kuva 21. Markjärvbäcken 2, mahdollinen tervahauta ja röykkiöt kartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.3. Kruunupyy Markjärvi 1

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7045418, E 324085

Korkeus: 65 m mpy.

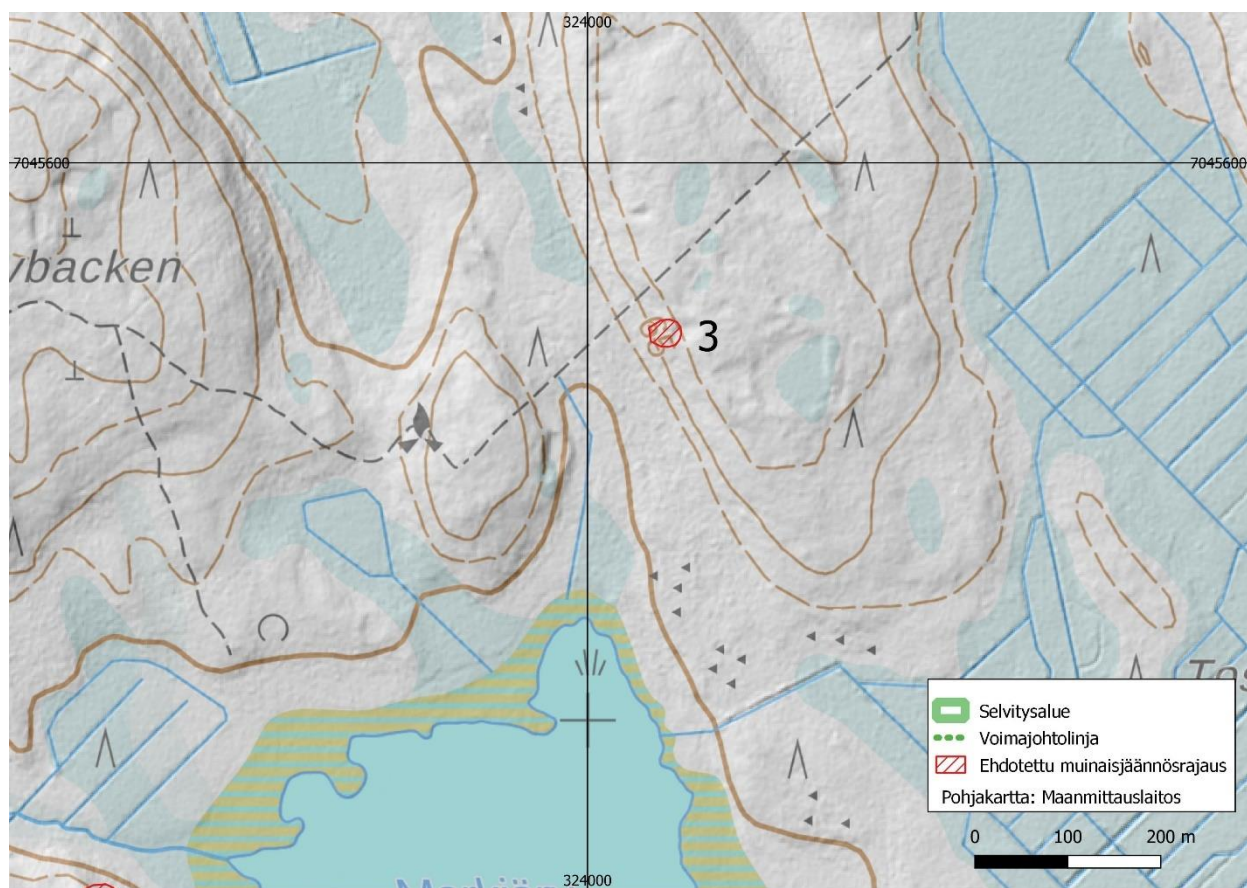
Löydöt: –

Kohde sijaitsee Markkijärven rannasta runsaat 300 metriä pohjoiskoilliseen. Paikalla on laakea, pohjakaavaltaan pyöreähkö tervahauta, jonka halkaisija on 14 metriä. Valli on suhteellisen matala, korkeudeltaan puolisen metriä. Mahdollinen halssi on alarinteeseen lounaaseen.

Hauta on kaivettu kiviseen rinteeseen. Ympäristössä kasvaa sekametsää, ja maaperä paikalla on moreenia. Paikalle oli jo ennen inventointia pystytetty fredad-paalu, todennäköisesti maanomistajan tai paikallisen harrastajan toimesta.

Kuva 22. Markjärvi 1. Kuvan etualalla on tervahaudan halssi, takana vallia ja sen päällä maanäytekairan vieressä fredad-paalu.

Kuva 23. Markjärvi 1, tervahauta kartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.4. Kruunupyy Markjärvi 2

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7044673, E 324234

Korkeus: 62,5 m mpy.

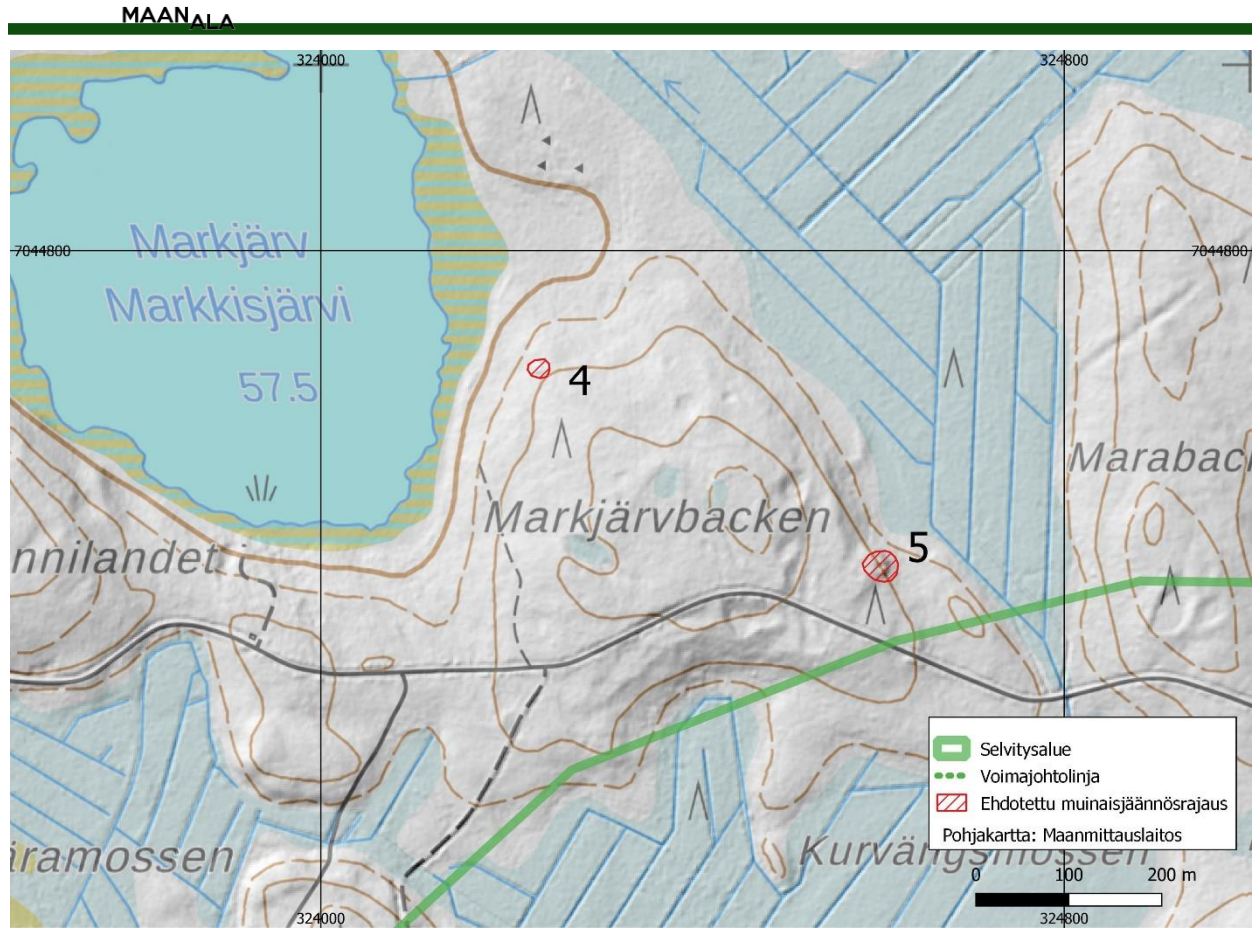
Löydöt: –

Kohde sijaitsee Markkijärven rannasta satakunta metriä itään, Markjärvenbackenin luoteispuolella. Paikalla on pohjakaavaltaan pyöreähkö tervahauta, jonka halkaisija on 10 metriä ja syvyys metrin. Vallin korkeus on puolisen metriä.

Tervahaudan mahdollinen halssi on järvelle länteen. Hauta sijaitsee moreenikankaalla, jolla inventointiajankohtana kasvoi mäntytaimikkoa.

Kuva 24. Markjärvi 2. Tervahaudan mahdollista halssia kairan kohdalla.

Kuva 25. Markjärvi 2, tervahauta kartalla (numero 4). Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.5. Kruunupyy Markjärvbacken

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7044460, E 324602

Korkeus: 62,5 Z m mpy.

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Markjärvbackenin itäosassa, Markkijärven rannasta runsaat 500 metriä itä-kaakkoon. Paikalla on laakea, pohjakaavaltaan pyöreähkö tervahauta, jonka halkaisija on 16 metriä. Valli on matala ja leveä. Halssi on suolle koilliseen.

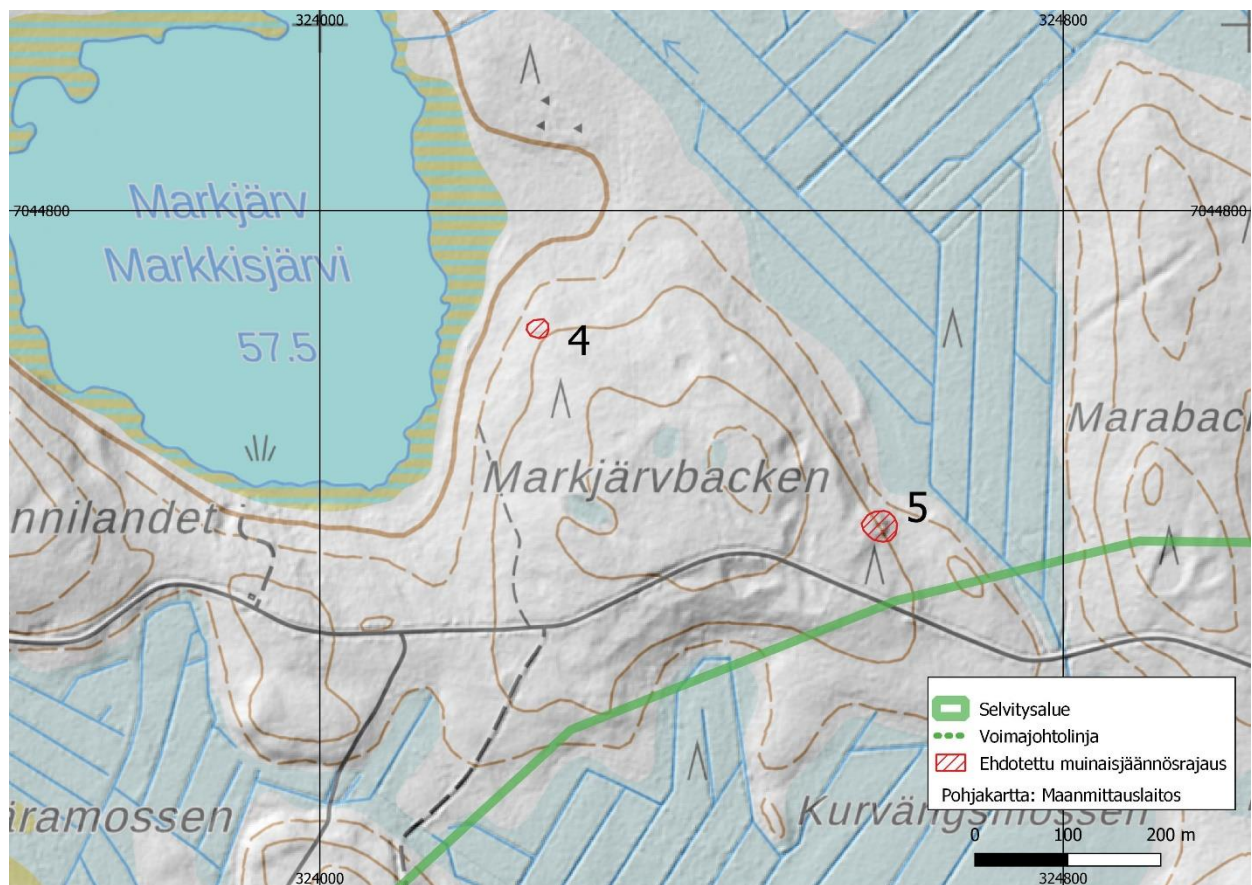
Maaperä paikalla on moreenia ja puusto nuorta ja havupuuvältaista. Paikalle oli jo ennen inventointia pystytetty fredad-paalu, todennäköisesti maanomistajan tai paikallisen harrastajan toimesta.

Kuva 26. Markjärvbacken. Fredad-paalu tervahaudan vallilla.

Kuva 27. Markjärvbacken. Kuvassa tervahaudan valli ja halssia.

Kuva 28. Markjärvbacken, tervahauta kartalla (numero 5). Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.6. Kruunupyy Dalbacken

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7045521, E 326488

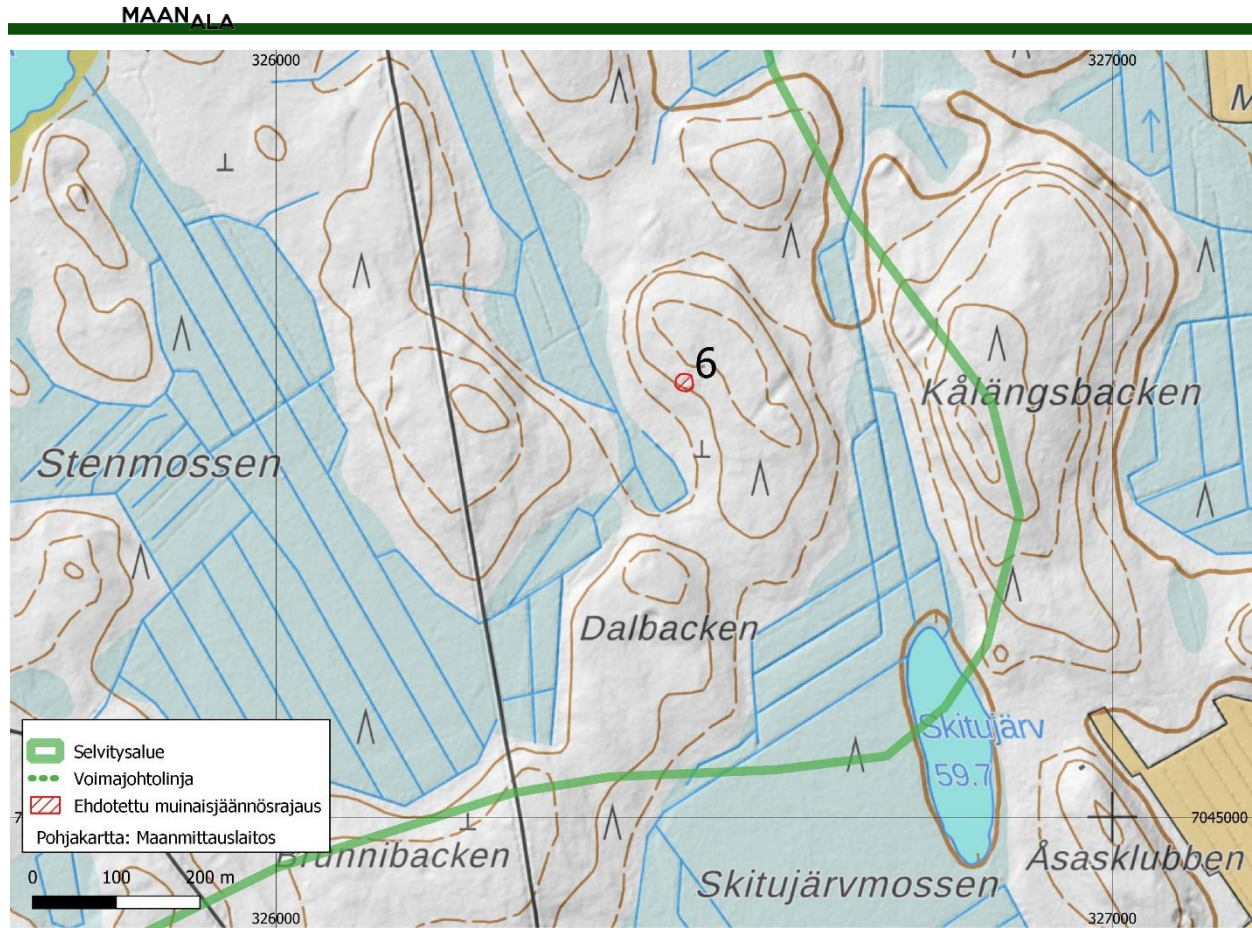
Korkeus: 65 m mpy.

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Stenmossenin itäpuolella, Vattumossan metsätiestä vajaat 300 metriä itään. Paikalla on laakea, pohjakaavaltaan pyöreähkö tervahauta, jonka halkaisija on 14 metriä. Valli on selvä, mutta matala. Halssi on suolle lounaaseen. Tervahauta sijaitsee mäntykankaalla.

Kuva 29. Dalbacken. Kuvassa tervahaudan vallia ja halssi.

Kuva 30. Dalbacken, tervahauta kartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.7. Kruunupyy Särkjärv

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7046234, E 325500

Korkeus: 65 m mpy.

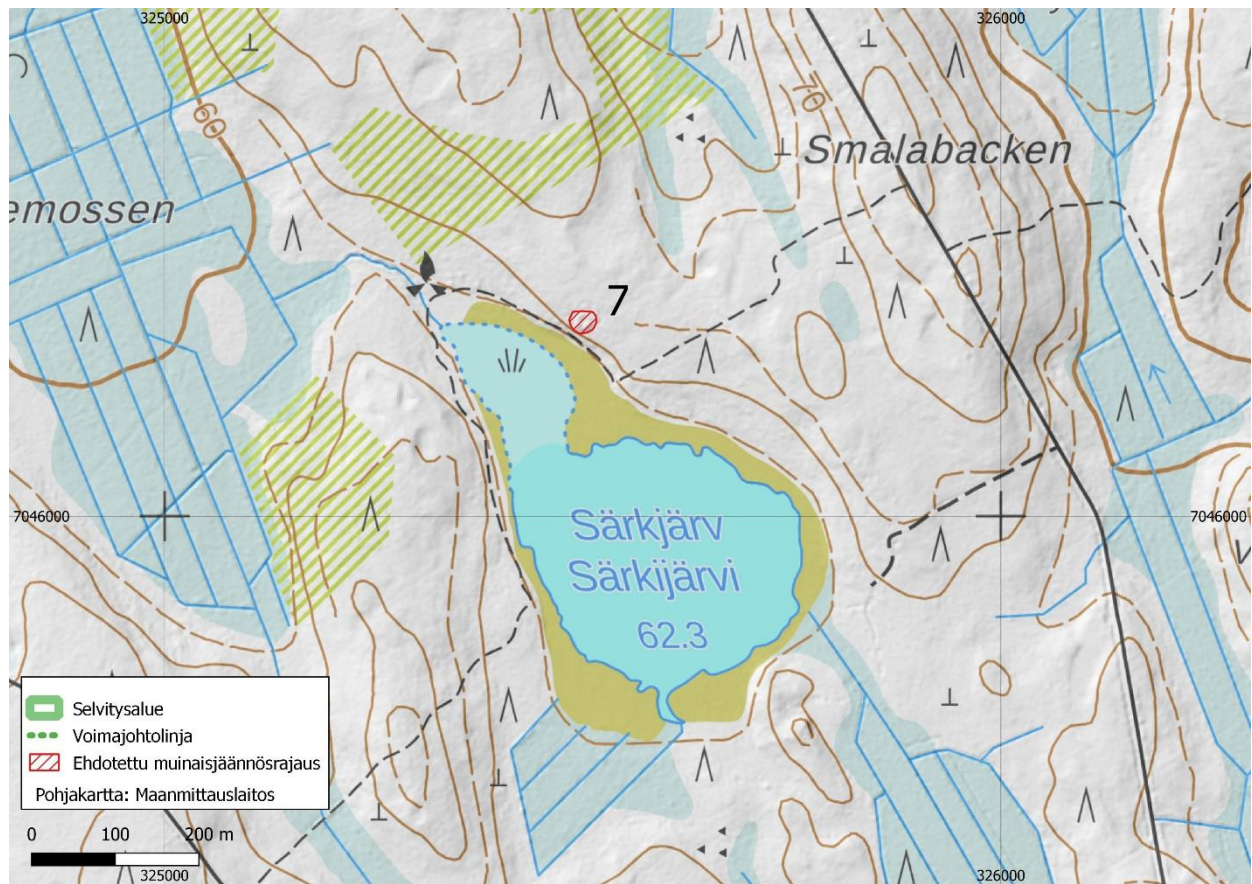
Löydöt: –

Kohde sijaitsee Särkijärven rannasta noin 50 metriä koilliseen, nimettömän metsätien koillispuolella. Paikalla on laakea, keskustaan viettävä ja pohjakaavaltaan pyöreähkö tervahauta, jonka halkaisija on 20 metriä. Valli on leveä ja noin metrin korkuinen. Halssissa, joka on suolle ja järvelle lounaaseen, on ladottua kiviseinämää.

Paikka on kivisen rintein yläosassa. Maaperä on moreenia ja metsä kasvaa havupuuta.

Kuva 31. Särkjärv. Kuvassa tervahaudan vallia ja halssin kivilatomusta.

Kuva 32. Särkjärvi, tervahauta kartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.8. Kruunupyy Katabacken 1

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7047498, E 325335

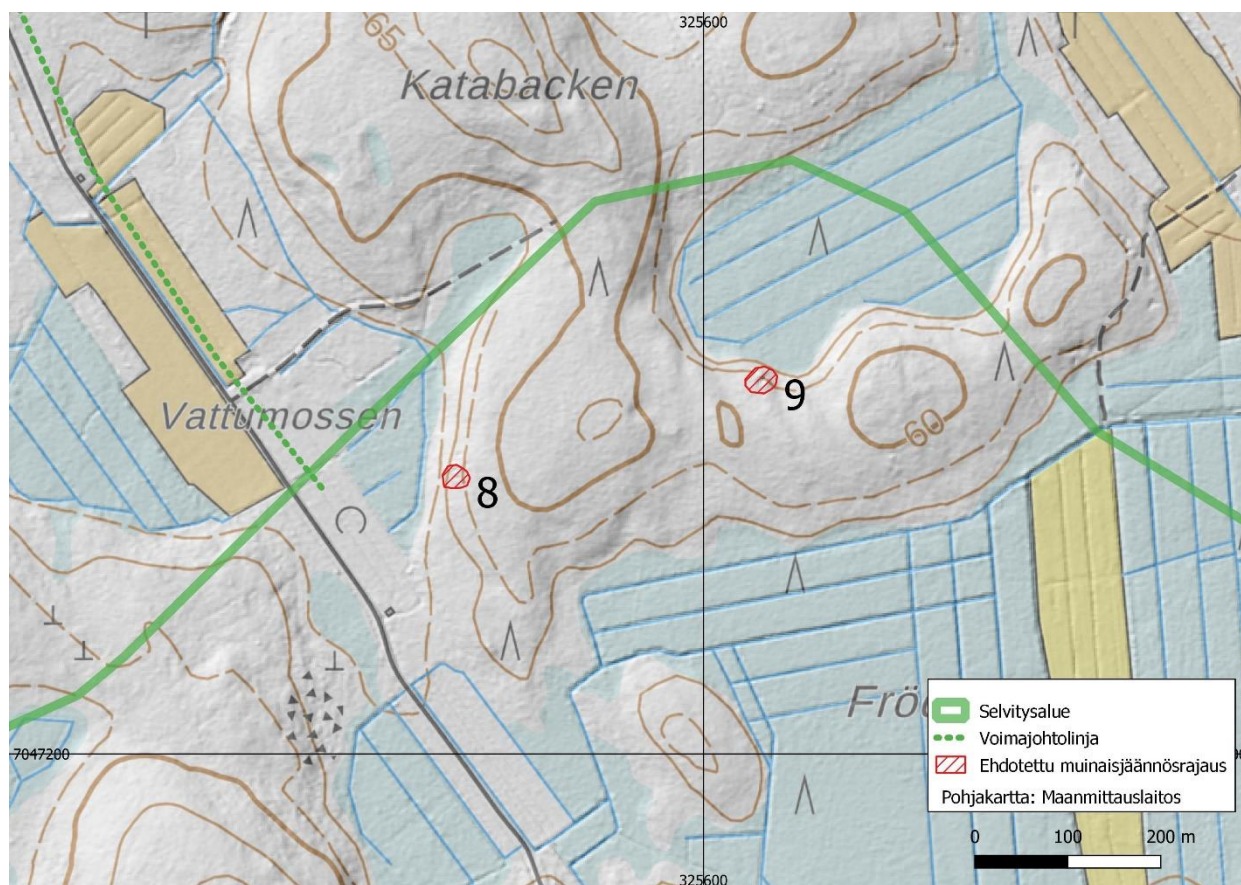
Korkeus: 57,5 m mpy.

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Vattumossenin itäpuolella, Vattumossan metsätiestä noin 150 metriä koilliseen. Paikalla on suppilomainen, pohjakaavaltaan pyöreähkö tervahauta, jonka halkaisija on 12 metriä. Valli on selvä ja noin metrin korkuinen. Halssi on suolle länteen. Tervahauta sijaitsee mäntykankaalla.

Kuva 33. Katabacken 1. Tervahaudan keskiosaa kairan kohdalla.

Kuva 34. Katabacken 1, tervahauta kartalla (numero 8). Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.9. Kruunupyy Katabacken 2

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat / tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7047601, E 325661

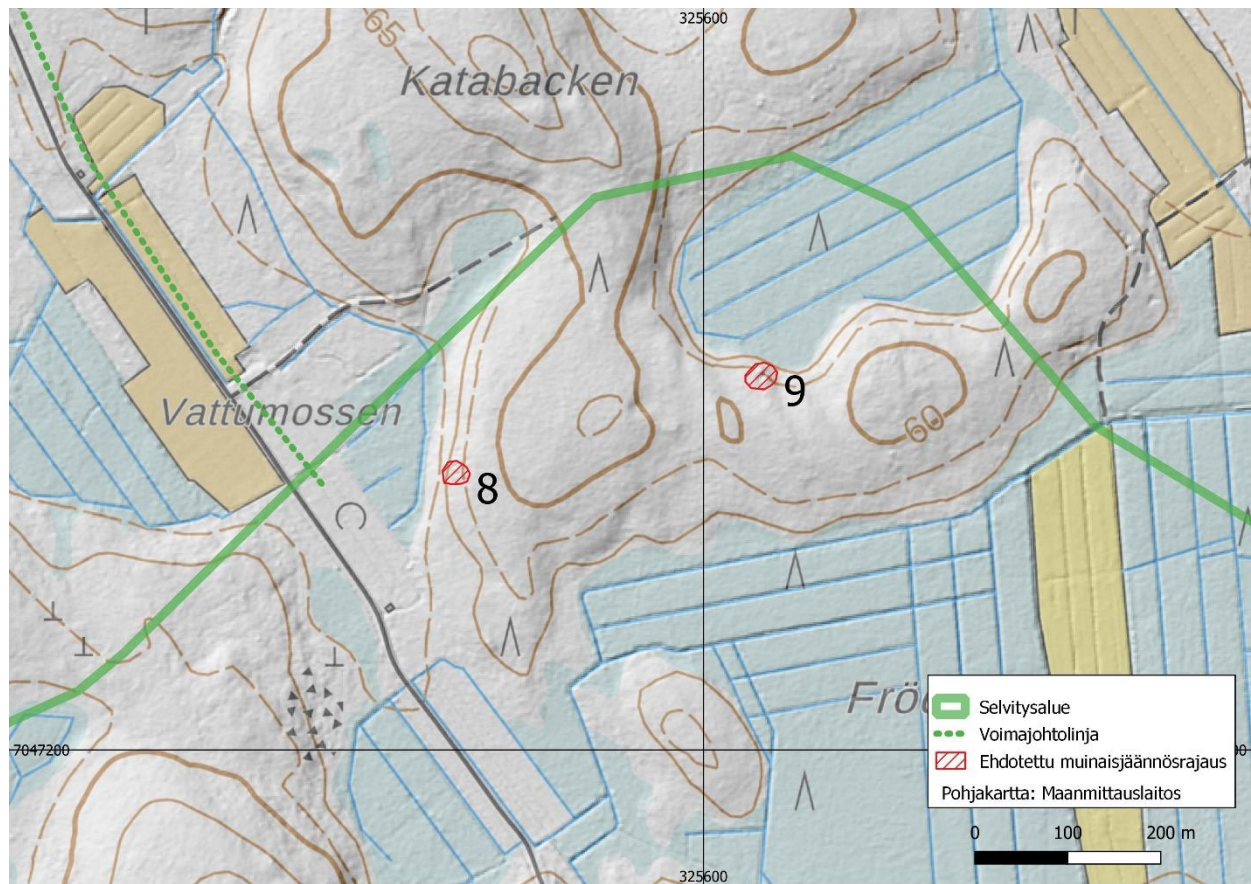
Korkeus: 57,5 m mpy.

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Frödbackmossenin pohjoispuolella, Vattumossan metsätiestä noin 500 metriä koilliseen. Paikalla on noin metrin syvyinen, pohjakaavaltaan pyöreähkö tervahauta, jonka halkaisija on 14 metriä. Valli on selvä ja alarinneessä se on noin metrin korkuinen. Halssi on suolle koilliseen. Kohde sijaitsee moreenipohjalla kuusimetsässä, joka oli hiljattain hakattu, mutta tervahauta oli säästetty.

Kuva 35. Katabacken 2. Hakkuualueella oleva tervahauta sijaitsee nuorten kuusien kohdalla. Se on säästetty hakkuissa.

Kuva 36. Katabacken 2, tervahauta kartalla (numero 9). Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.10. Kruunupyy Sågfors

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi muuna kulttuuriperintökohteena

Tyyppi: kivirakenteet / kiviaidat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7050136, E 324752

Korkeus: 52,5 m mpy.

Löydöt: –

Kohde sijaitsee noin 150 metriä Kruunupyyntjoesta ja Klockarsforsenista koilliseen, Nybackantien varrella. Tien itäpuolisen pellon reunassa on kaksi kiviaidan pätkää. Ne ovat noin neljän metrin levyisiä ja noin metrin korkuisia. Pohjoisemman (noin N 7050136, E 324752) pituus on noin 90 metriä ja

eteläisemmän (noin N 7050072, E 324661) noin 30 metriä.

Kiviaita näkyy selkeästi vuoden 2007 ilmakuvassa ja mahdollisesti myös aiemmissa ilmakuvissa, joista vanhin on vuodelta 1946 (Paikkatietoikkuna). Paikalla sijaitsee Sågforsin / Gammelklockarsin tila, joka on merkittynä sekä vuoden 1849 pitäjänkartalle että vuosina 1803–1839 laadituille isojakokartoille (karttalehdet 2323 01, 2323 04 ja 2323 07 Teerijärvi; Ottelin 1803–1839). Tila sijaitsee Terjärven kylässä, jonka varhaisin maakirjamaininta on vuodelta 1549. Sågforsin tila on ilmeisesti perustettu vuonna 1752.

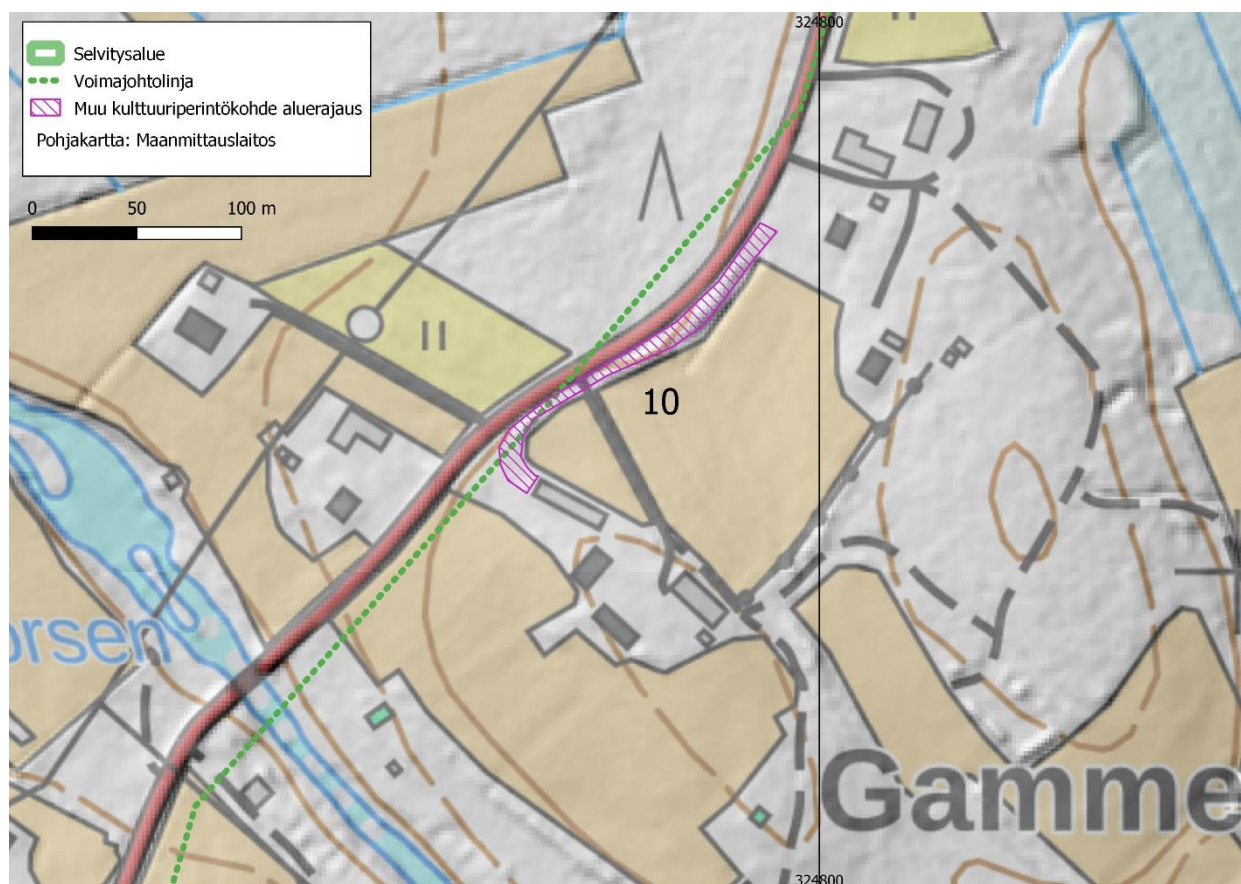
Kiviaita sijaitsee suunnitellulla sähkönsiirtolinjalla, tien itäpuolella.

Kuva 37. Sågfors. Leveää kiviaitaa Nybackantien varressa, suunnitellun sähkönsiirtolinjan alueella, Gammelklockarsin kohdalla. Kuvattu koilliseen.

Kuva 38. Kiviaita näkyy vuoden 2007 ilmakuvassa. Kuvakaappaus Paikkatietoikkunasta.

Kuva 39. Sågfors, kiviaita kartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

3.11. Kruunupyy Ölmeskärretin metsätie

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi muuna kohteena

Tyyppi: kivrakenteet / kiviaidat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 7051488, E 324951

Korkeus: 52,5 m mpy.

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Stormossenin itäpuolella, Kruunupyyjoesta noin 120 metriä länteen. Metsäisellä mäellä ja sen alarinteella on kolme kiviä. Aitojen sijainti, pituus ja suunta vastaavat varsin hyvin peltolohkoa, joka on merkitty paikalle vuoden 1952 peruskartalle (2323 04

Tervjärvi) sekä peltolohkoja, jotka näkyvät vuoden 1946 ilmakuvassa (Paikkatietoikkuna). Paikalla ei ole peltoa 1840-luvun pitäjänkartalla eikä sitä vanhemmilla isojakokartoilla (karttalehdet 2323 01, 2323 04 ja 2323 07 Teerijärvi; Ottelin 1803–1839).

Aidat sijoittuvat pääasiassa Ölmeskärretin metsätien itäpuolelle, mutta itä-länsi-suuntainen kiviäitaa jatkuu tien länsipuolella, joskin suhteellisen huonokuntoisena. Aitojen maksimikorkeus on metrin ja maksimileveys kaksi metriä. Niiden pituus vaihtelee ollen 72, 22 ja 20 metriä.

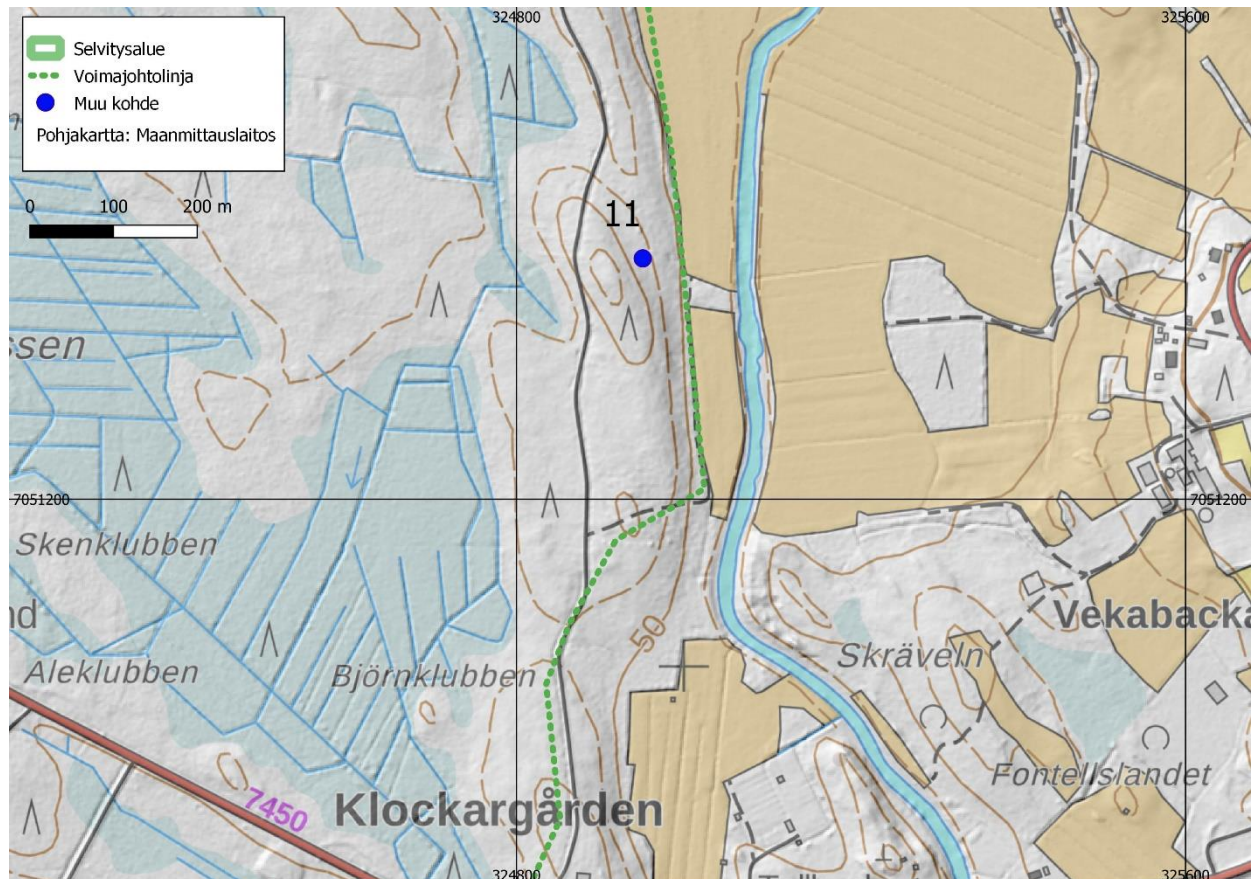
Kiviaidat ovat lähimmillään noin 50 metrin etäisyydellä suunnitellusta sähkösiirtolinjasta.

Kuva 40. Ölmeskärretin metsätie. Leveä kiviäitaa sijaitsee suunnitellusta sähkösiirtolinjasta noin 50 metriä länteen, Ölmeskärretin metsätien ja Kruunupyyjoen välisellä alueella. Kuvattu pohjoiseen.

Kuva 41. Kiviäitä on enimmillään noin kahden metrin levyinen ja metrin korkuinen. Kuvattu länteen.

Kuva 42. Ölmeskärretin metsätie, kiviäitä kartalla. Kartta: Johanna Rahtola, Maanala Oy.

4. Yhteenveto

Kruunupyyn Markkijärven (Markjärvi) tuulivoimapuiston hankealueen ja sähkönsiirtolinjan inventoinnissa löydettiin 11 arkeologista kohdetta (kuva 11). Niistä yhdeksän on tervahautoja. Ne ovat kiinteitä historiallisen ajan muinaisjäännöksiä ja sijaitsevat tuulipuiston alueella. Ne on syytä ottaa huomioon jo tuulipuiston voimalaitosten ja niihin liittyvien rakenteiden sijaintia suunniteltaessa.

Suunnitellun sähkönsiirtolinjan liepeiltä löydettiin kaksi arkeologista kohdetta. Niistä ensimmäiselle, Nybackantien varressa sijaitseville massiivisille kiviaidoille, ehdotetaan statusta muu kulttuuriperintökohde. Aidat on aiheellista, mikäli mahdollista, ottaa huomioon hankkeessa.

Lisäksi Ölmeskärretin metsätien ja Kruunupyynjoen välisellä metsäalueella sijaitsee kolme kiviaidan pätkää, jotka ovat myöhäiseltä historialliselta ajalta – käytännössä nykyajalta. Niille ehdotetaan statusta muu kohde. Aidat sijaitsevat lähimmillään noin 50 metrin päässä sähkönsiirtolinjasta, joten kohteen ehdotetun statuksen ja sijainnin perusteella niissä ei ole huomioon otettavaa hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Lahdessa 27.12.2023

Hannu Poutiainen
arkeologi, FM

Johanna Rahtola
arkeologi, FM

Maanala Oy

5. Lähteet

Katiskoski, Kaarlo 1990. *Kruunupyy – Teerijärven esihistoriallisten kohteiden inventointi*. Museoviraston arkisto.

Museovirasto 2023. *Muinaisjäännösrekisteri*. [https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx] Katsottu 4.12.2023.

Ottelin, Adam 1803–1839. *Karta öfver Hästbacka Bys Skog Utmark i Kronoby Socken Korsholms Härad och Wasa Län*. Laadittu vuosina 1803, 1804, 1837 ja 1839. Kronoby 21:1. Maanmittauslaitoksen arkisto.

Ottelin, 1803–1839. *Karta över Kyrckoby Bys Skog Utmark i Kronoby Socken Korsholms Norra Härad och Wasa Län*. Laadittu vuosina 1803, 1804, 1837 ja 1839. Kronoby 23:24. Maanmittauslaitoksen arkisto.

Peruskartta 1952. *Karttalehti 2323 04 Tervjärvi*. Maanmittauslaitos.

Peruskartta 1952. *Karttalehti 2323 05 Salonkylä*. Maanmittauslaitos.

Pitäjänpkartta 1844–1891. *Karttalehti 2323 04 Evijärvi*. Laadittu vuosina 1844, 1845 ja 1891. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpkartta 1849. *Karttalehti 2323 01, 2323 04 ja 2323 07 Teerijärvi*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpkartta 1849. *Karttalehti 2323 05 Teerijärvi*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Riska, Marcus & Skantsi, Lauri 2002. *Kruunupyyn osainventointi 2002*. Kronoby folkhögskola. Kokkolan kotiseutuarkisto.

Riska, Marcus & Skantsi, Lauri 2004. *Fasta forn-lämningar i Karlebynejden*. Inventeringsrapport. K.H.Renlundin museon arkisto, Kokkola.

Tegengren, Helmer 2005. *Bebyggelsen – byar och hemman*. [<http://www.loffe.net/artiklar/mainmenu-26/263-bebyggelsen-byar-och-hemman>] Katsottu 3.12.2023.